Od redakcji,

przez lata utarło się przekonanie, że województwo łódzkie to region przemysłowy, w którym przyroda musiała ustąpić miejsca fabrykom, wielkim zakładom produkcyjnym, halom i kominom. Nie wszyscy wiedzą, że ten stereotyp to już odległa przeszłość, gdyż województwo nie tylko przekształciło się w region o nowoczesnym i ekologicznym przemyśle, lecz także zmieniło swój kształt terytorialny. W jego skład weszły obszary bogate i atrakcyjne przyrodniczo, o czym może przekonać się każdy, kto odwiedzi Łódzkie.
Pomocna będzie tu mapa rezerwatów, parków krajobrazowych i licznych obszarów chronionego krajobrazu, którą z przyjemnością polecamy Państwa uwadze.
Parki krajobrazowe w województwie łódzkim - Załęczański, Międzyrzecza Warty i Widawki, Przedborski, Spalski, Sulejowski, Bolimowski i Wzniesień Łódzkich to prawdziwe perły przyrody i ulubione miejsca wypoczynku turystów kochających ciszę, czystą naturę i piękne pejzaże. W samym tylko Bolimowskim Parku Krajobrazowym żyje 130 gatunków ptaków, w tym tak rzadkie gatunki jak bociany czarne, żurawie i zimorodki. Najbliżej Łodzi leży Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, gdzie można podziwiać zaskakująco urozmaiconą rzeźbę terenu. Tam bowiem przed milionami lat zatrzymał się lodowiec, formując swoim ciężarem wzgórza i doliny. Nawet na terenie Łodzi, w Lesie Łagiewnickim, jednym z największych lasów miejskich w Europie, znajduje się rezerwat.
Województwo łódzkie to także 89 rezerwatów przyrody. Rezerwatem jest na całym swym biegu rzeka Rawka, jedna z niewielu rzek w Europie, której brzegi zachowały się w stanie nienaruszonym przez człowieka. Ewidencja obiektów szczególnie cennych i chronionych obejmuje na terenie naszego województwa niemal 4 tysiące pomników przyrody.
Zapraszamy do odwiedzania tych miejsc i bliskiego kontaktu z naprawdę piękną przyrodą naszego regionu. Mapa z pewnością pomoże Państwu dotrzeć tam, gdzie czekają malownicze krajobrazy, urzekające swą urodą lasy, rzeki i zbiorniki wodne.

Rzeka Rawka

Bolimowski Park Krajobrazowy

utworzony został w 1986 r. dla ochrony zwartego kompleksu leśnego zwanego Puszczą Bolimowską oraz doliny dzikiej rzeki Rawki. Obejmuje obszar o pow. 23 614 ha, będący pozostałością po puszczach: Bolemowskiej, Korabiowskiej, Wiskickiej i Jaktorowskiej. Jego najcenniejszym „skarbem" jest rzeka Rawka, ostatnia w Polsce środkowej rzeka, której brzegi zachowały się w nietkniętym, naturalnym stanie. Na całej swej długości objęta jest ochroną prawną jako rezerwat przyrody. W parku dominuje lekko falista równina polodowcowa, a rzeźbę terenu urozmaica wyraźnie wcięta dolina Rawki i jej większe dopływy, terasy oraz wydmy piaszczyste w obrębie Puszczy Bolimowskiej. Wyraźna dolina rzeki, szerokości od kilkuset metrów do ponad kilometra, stanowi największą atrakcję krajobrazową i przyrodniczą parku. Wypełniają ją rozległe łąki, pastwiska, gęste zarośla, starorzecza oraz liczne oczka wodne, a miejscami podmokłe olsy i łęgi.
Na terenie parku i jego otuliny znajduje się kilka niewielkich kompleksów stawów rybnych: w Nieborowie, na Polanie Siwica, w uroczysku Buczyna, koło Wycześniaka i Kamiona oraz w Patokach i Jeruzalu. Lasy zajmują ok. 70% pow. parku. W Puszczy Bolimowskiej przeważają różne typy borów sosnowych, ale występują też brzozy, osiki, dęby, graby, klony i jesiony. Cenne zbiorowiska roślinności łąkowej, torfowiskowej, bagiennej i szuwarowej zachowały się w dolinie Rawki, a także na licznych śródleśnych polanach Puszczy Bolimowskiej t.j.: na Siwicy, Starożyskach, Bielawie oraz we fragmentach uroczysk Nieborów, Bolimów, Miedniewice i koło Bartnik. Te świetliste polany stanowią pamiątkę po dawnych mieszkańcach Puszczy: drwalach, smolarzach, węglarzach czy bartnikach.
W parku stwierdzono występowanie ponad 900 gatunków roślin naczyniowych, w tym blisko 100 gatunków rzadkich i ginących. Bogatą faunę reprezentuje tutaj m.in. łoś. W 1983 r. introdukowano tu bobry, które znakomicie zadomowiły się nad Rawką. Występuje też ok. 130 gatunków ptaków. Przyroda chroniona jest szczególnie w 5 rezerwatach: Kopanicha, Polana Siwica, Puszcza Mariańska, Ruda Chlebacz i Rawka. W czasie I wojny światowej na linii Rawki i Bzury od grudnia 1914 r. do lipca 1915 r. przebiegała linia frontu niemiecko-rosyjskiego. Ślady okopów widoczne są do dziś w lasach, zwłaszcza na skarpie doliny Rawki. Na terenie parku znajdują się też cmentarze wojenne, na których spoczywają polegli wówczas żołnierze obu armii (m.in.: w Joachimowie Mogiłach, Kamionie, Budach Grabskich). Przez park i jego okolice prowadzi 20 szlaków turystycznych, głównie rowerowych i pieszych.

Jesień w Bolimowskim Parku Krajobrazowym H. Balut; Krwawnica pospolita H. Balut; Muchomor czerwony H. Balut

Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich

jest najmniejszym parkiem krajobrazowym województwa łódzkiego. Jego powierzchnia wraz z otuliną wynosi 14 663 ha. Został powołany w 1996 roku w celu ochrony urozmaiconej polodowcowej rzeźby terenu (zlodowacenie warciańskie). Charakteryzuje się ona obecnością licznych wzgórz morenowych, jarów i parowów. Te ostatnie, o głębokości sięgającej 8 metrów, podziwiać można w rezerwacie Parowy Janinowskie. Park zwany jest geomorfologicznym muzeum form polodowcowych. Z licznych wzgórz w południowej części parku rozciągają się malownicze panoramy widokowe. Typowym elementem PKWŁ są źródliska, z których wypływa wiele rzek m.in. Bzura i Moszczenica. Dolina rzeki Młynówki objęta jest ochroną w postaci rezerwatu Struga Dobieszkowska. Prawie 1/3 powierzchni parku stanowią lasy. Wśród nich ważne przyrodniczo miejsce zajmuje Las Łagiewnicki o pow. ponad 1200 ha. Jest to jeden z większych w Europie kompleksów leśnych położonych w granicach administracyjnych miasta. Wewnątrz lasu znajduje się rezerwat o tej samej nazwie. Rośnie tu m.in. chroniony bezzieleniowy storczyk - gnieźnik leśny oraz inny storczyk umieszczony w Polskiej czerwonej księdze roślin - żłobik koralowy. Na terenie Parku stwierdzono występowanie ponad 780 roślin naczyniowych.
Wśród zwierząt Parku na uwagę zasługuje kumak nizinny. Ze względu na siedlisko w którym się rozmnaża utworzono na terenie Parku jeden z dwu obszarów Natura 2000 Wola Cyrusowa. Drugi to Buczyna Janinowska, chroniąca dobrze zachowane siedliska kwaśnej buczyny niżowej. Do ciekawostek faunistycznych należy liczna grupa występujących na terenie Parku rzadkich bezkręgowców m.in.: trzmiel tajgowy, pachnica dębowa, motyle - czerwończyk nieparek i kraśnik pięcioplamek. Spośród ptaków na uwagę zasługuje muchołówka mała, jarzębatka, pójdźka, trzmielojad, puszczyk, sowa uszata oraz rzadki skowronek borowy. Spotkać tu można również: tchórza, gronostaja, łasicę, wydrę i borsuka oraz 13 gatunków nietoperzy, w tym nocka Brandta i borowiaczka.
Istotnym walorem Parku są obiekty kulturowe, m.in.: średniowieczne grodzisko w Starych Skoszewach z VI w., parki podworskie i zespoły pałacowo-parkowe w Łagiewnikach, Klęku, Dobieszkowie oraz obiekty sakralne w Dobrej, Niesułkowie i Starych Skoszewach. Teren PKWŁ obfituje w miejsca związane z wydarzeniami z okresu Powstania Styczniowego w 1863 r., a także z I wojny światowej (tzw. Operacja Łódzka 1914 r.). W Parku wytyczone są i oznakowane szlaki piesze i rowerowe, dzięki którym można trafić do najpiękniejszych jego zakątków.

Eratyk w PKWŁ K. Krakowska; Wawrzynek wilczełyko K. Krakowska; Rez. Parowy Janinowskie H. Andrzejewski

Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki

został powołany w 1989 r. w celu ochrony doliny Warty i Widawki wraz z ich dopływami oraz towarzyszącą tym obszarom naturalną szatą roślinną i fauną. Obejmuje obszar 25 330 ha, a charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu w dolinach rzek, zwłaszcza z przełomowymi odcinkami Warty (okolice Majaczewic, Strońska, Strobina i Strumian), gdzie wysokości względne stoków dochodzą do 45 m, a na powierzchni ukazują się stare utwory wapienne. W obrębie dolin można zaobserwować 3 terasy akumulacyjne; ich stoki urozmaicone są dolinkami pobocznymi różnej genezy. W strefach przystokowych widoczny jest wypływ wód podziemnych na powierzchnię w postaci licznych wysięków, młak, wycieków i źródeł warstwowo-przelewowych. Meandrujące rzeki, liczne starorzecza, obszary wydmowe i torfowiskowe to kolejne cenne przyrodniczo i krajobrazowo obszary parku. Wyjątkowe pod tym względem są okolice Szynkielowa, gdzie rozległe torfowisko bezpośrednio sąsiaduje z wydmą śródlądową. Wysoką wartością przyrodniczą wyróżniają się też torfowiska w dolinie Niecieczy oraz ukryte wśród torfowisk ujście Oleśnicy do Warty pod Szynkielowem. Wszystkie partie dolin charakteryzują się mozaikowością pokrycia; łąki przeplatają się z roślinnością nadrzeczną, a wokół starorzeczy i torfowisk chłopskie lasy wcinają się nieregularnie w pola uprawne. Lasy w parku stanowią tylko niespełna 25% ogólnej pow. i przeważają sztucznie wprowadzone zbiorowiska borowe. We florze parku, niezbyt bogatej w gatunki chronione, licznie reprezentowane są rośliny związane z wszelkimi siedliskami wodnymi, nawodnymi i bagiennymi. Dość liczną grupę stanowią też gatunki kserotermiczne. To właśnie rośliny z wymienionej wyżej grupy stanowią najważniejsze z geobotanicznego punktu widzenia elementy flory parku i decydują o jej charakterze. Do roślin prawnie chronionych należą m.in.: rosiczka okrągłolistna i długolistna, aster gawędka, dziewięćsił bezłodygowy, bagno zwyczajne. W wodach parku odnotowano 34 gatunki ryb oraz 2 gatunki minogów. Faunę uzupełnia 136 gatunków ptaków, 12 gatunków płazów i 42 gatunki ssaków. Spośród ssaków stwierdzonych na tym terenie 12 gatunków to nietoperze, m.in.: borowiec wielki, nocek Natterera, nocek wąsatek i Brandta, karlik malutki i większy oraz mopek. Dla zachowania najcenniejszych walorów przyrodniczych utworzono tu 4 rezerwaty przyrody: Winnica, Korzeń, Hołda i Grabica. Ochroną pomnikową objęto 47 okazałych drzew rosnących głównie w obrębie założeń dworsko-parkowych. Utworzono dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Dolina Grabi i Góry Wapienne oraz 14 użytków ekologicznych z rzeką Grabią. Walorami kulturowymi parku są: kurhan z okresu rzymskiego w Strobinie, kościół św. Urszuli w Strońsku z XII w., klasztor w Widawie, dwory m.in. w Konopnicy.

Krajobraz rzeki Warty K. Gara; Rzekotka drzewna K. Gara; Kalina koralowa L. Samosiej

Załęczański Park Krajobrazowy

utworzony w 1978 r. obejmuje obszar 14 750 ha, a jego otulina 12 010 ha. Znajduje się na terenie 3 województw: łódzkiego, śląskiego i opolskiego. Zajmuje północno-wschodnią część Wyżyny Wieluńskiej, będącej częścią Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej zwanej Jurą Polską, zamykając od północy system jurajskich parków krajobrazowych. Chroni krajobraz jurajskich wapiennych ostańców, kryjących w sobie wiele form krasu, wapieniolubną faunę i florę oraz odcinek rzeki Warty określony jako najpiękniejszy i najbardziej zróżnicowany przyrodniczo w stosunku do całego jej biegu. Charakterystyczne dla parku jurajskie skały ukazują się na powierzchni gruntu na szczytach ostańców wapiennych, na krawędzi doliny Warty pod Lisowicami oraz w licznych kamieniołomach, w których podziwiać można głębokie przekroje geologiczne górnojurajskich wapieni, kopalne zjawiska krasowe oraz skamieniałości zwierząt morskich, głównie amonitów, gąbek, małży, belemnitów i jeżowców. Znaczną część powierzchni parku (ok. 50%) zajmują lasy. Dominują siedliska borowe na bardzo ubogim piaszczystym podłożu. Tereny porośnięte niegdyś naturalnymi buczynami i dąbrowami dzisiaj w znacznym stopniu stanowią monokultury sosnowe. Tylko niewielkie fragmenty stanowią wartościowe, wielogatunkowe drzewostany liściaste. Naturalny charakter mają lasy łęgowe w dolinie Warty. Flora ZPK liczy około 1000 gatunków roślin naczyniowych, mchów i porostów. Znaczne powierzchnie parku zajmują bezleśne, nieurodzajne, piaszczyste przestrzenie, na których rozwinęły się murawy napiaskowe. Występuje tu 39 gatunków roślin naczyniowych podlegających ochronie, w tym m.in.: rojownik pospolity, goździk piaskowy, lilia złotogłów. Bogaty świat fauny reprezentują m.in.: modraszek wielooczek, adonis i arion, sieweczka rzeczna, krwawodziób oraz wiele gatunków nietoperzy. Dla zachowania najcenniejszych walorów przyrodniczych parku utworzono na jego terenie 5 rezerwatów: geologiczny Węże, leśne: Bukowa Góra, Dąbrowa w Niżankowicach oraz w granicach otuliny: geologiczny Szachownica i leśny Stawiska. W parku i otulinie znajduje się 9 użytków ekologicznych: starorzecze Wronia Woda oraz bagna śródleśne. Ochroną pomnikową objętych jest 19 obiektów. Wśród nich (poza okazałymi drzewami i grupami drzew) są liczne obiekty geologiczne: Góra Świętej Genowefy, Granatowe Źródła, podziemne ujście Suchej Strugi, zbiornik wodny Żabi Staw. Na terenie parku i otuliny oraz w ich najbliższej okolicy znajduje się wiele walorów kulturowych: kurhany w Przywozie z II-III wieku n.e. drewniane kościoły typu wieluńskiego z I poł. XVI w., m.in. w Łaszewie i Grębieniu, drewniany dworek w Ożarowie z 1757 r. Walory parku udostępnione są dzięki pieszym, rowerowym i kajakowym trasom przyrodniczym i szlakom turystycznym.

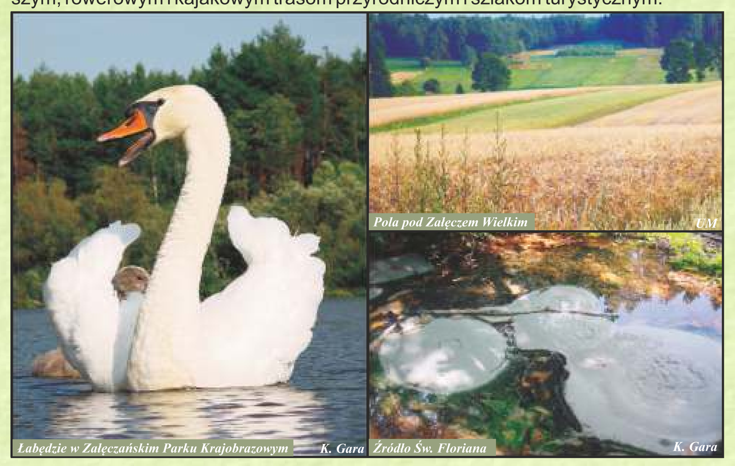
Łabędzie w Załęczańskim Parku Krajobrazowym K. Gara; Pola pod Załęczem Wielkim UM; Źródło Św. Floriana K. Gara

Przedborski Park Krajobrazowy

został utworzony w 1988 r. Posiada powierzchnię 16 553 ha, a otulina 18 466 ha. Obejmuje najcenniejsze przyrodniczo fragmenty Pasma Przedborsko-Małogoskiego i Niecki Włoszczowskiej oraz Wzgórz Łopuszańskich i Opoczyńskich. Główną atrakcją parku są wysokie i strome wzniesienia, na przedpolu Gór Świętokrzyskich, zbudowane z wapieni jurajskich i piaskowców kredowych, z licznymi wychodniami skał i niewielkimi kamieniołomami. Zróżnicowany krajobraz tworzy od zachodu falistą równinę z wydmami, a od wschodu podmokłe obszary leśne i łąkowe nad Czarną Włoszczowską (dopływ Pilicy). Wzniesienia osiągają wysokość do 346 m n.p.m. (Góra Fajna Ryba).
Lasy zajmują ok. 63% pow.; są to drzewostany sosnowe przeplecione lasami olszowymi i borami bagiennymi. Różnorodna szata roślinna obejmuje ok. 900 gatunków roślin naczyniowych, w tym 51 gatunków chronionych, jak: wiśnia karłowata, reliktowa wierzba borówkolistna, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, zawilec wielkokwiatowy, goryczka orzęsiona, śnieżyczka przebiśnieg, pełnik europejski, obuwik pospolity, rojnik pospolity, rosiczki, widłaki oraz wodna wolfia bezkorzeniowa - najmniejsza roślina kwiatowa świata! W bogatej awifaunie napotkamy m.in.: łabędzia niemego, gęś gęgawą, ogorzałka, czaplę purpurową (rzadkość), bociana i kormorana czarnego, biegusa płaskodziobego oraz rzadką sowę śnieżną. Spośród kręgowców stwierdzono: 22 gatunki ryb, 10 gatunków płazów, 5 gatunków gadów. W kilku miejscach, gdzie zachowały się unikatowe fragmenty krajobrazu i występuje obfitość gatunkowa flory i fauny, utworzono 5 rezerwatów przyrody: Bukowa Góra (leśny), Oleszno (leśny), Murawy Dobromierskie (stepowy), Czarna Rózga (leśny) i Piskorzeniec (torfowiskowy z introdukowanymi bobrami). Spośród nich tylko dwa ostatnie znajdują się w granicach województwa łódzkiego. W pobliskich lasach odbywały się walki powstańcze w 1863 r. oraz działała partyzantka podczas okupacji niemieckiej. Architekturę zabytkową reprezentuje pierwotnie gotycki kościół z XV w. oraz pozostałości murów obronnych i zamku w Przedborzu, powozownia w Kluczewsku (XVII/XVIII w.), dwór i kościół w Olesznie (XVIII w.). Liczne kapliczki i figury przydrożne, tradycyjne budownictwo wiejskie, w tym pozostałości młynów wodnych i wiatraków (np.: odrestaurowany, murowany wiatrak stojący na szczycie wzniesienia pod Olesznem), 11 zabytkowych parków podworskich z XVII-XIX w. Bogata sztuka ludowa: tkactwo, kowalstwo, wycinaki, strój i sprzęty ludowe, prezentowane są w zbiorach etnograficznych przedborskiego muzeum.

Obuwik pospolity P. Wypych; Jaszczurka zwinka K. Krakowska; Stare sady na terenie Parku P. Wypych

Spalski Park Krajobrazowy

utworzony w 1995 r. (pow. 13 110 ha z otuliną 24 134 ha), zajmuje część Równiny Piotrkowskiej, Równiny Radomskiej oraz Doliny Białobrzeskiej. Podstawowym jego walorem jest malowniczy przełomowy odcinek doliny Pilicy pod Inowłodzem, z wychodniami skał jurajskich oraz nizinna część doliny rzeki z szerokimi terasami, meandrami, starorzeczami oraz zwartymi kompleksami leśnymi dawnej Puszczy Pilickiej. Najwyższe wzniesienia Parku dochodzą do 210 m n.p.m., a wiele z nich stanowi doskonałe punkty widokowe.
Przeważają tereny leśne (57,4% pow.) przy znacznym udziale użytków rolnych (35,6% pow.). Najciekawsze przyrodniczo lasy (okazałe dęby, sosny i świerki) występują w okolicach Spały, Konewki, Liciążnej, Żądłowic i Smardzewic. Największą powierzchnię zajmują zbiorowiska borowe, wśród których dominują świeże bory sosnowe z drzewostanami pochodzącymi z sadzenia. Ochroną gatunkową objęte są tu m.in.: bluszcz pospolity, wawrzynek wilczełyko, widłaki, pluskwica europejska, rosiczka okrągłolistna. Wśród rzadkich roślin na uwagę zasługują gatunki górskie: żywiec dziesięciolistny, wroniec widlasty, trzcinnik owłosiony oraz jodła pospolita - występująca tu na granicy zasięgu. Spośród 31 gatunków ssaków 7 objętych jest ochroną prawną (na uwagę zasługuje stanowisko łosia). Interesującą grupą ssaków są nietoperze. W starych bunkrach w Konewce znajduje się jedno z największych zimowisk nietoperzy w Polsce. Spośród 200 gatunków ptaków spotkać tu można bociana czarnego, zimorodka, derkacza, tracza oraz bardzo rzadkiego cietrzewia. W Pilicy oraz jej starorzeczach stwierdzono występowanie 28 gatunków ryb i smoczkoustnych, w tym rzadkiego minoga strumieniowego. Ponadto odnotowano 9 gatunków płazów i 5 gatunków gadów. Rejon Konewki i Inowłodza jest ostoją wielu rzadkich w skali kraju gatunków owadów. Na terenie parku i otuliny znajduje się 5 rezerwatów przyrody: Konewka, Jeleń, Sługocice, Spała i Żądłowice.
Ważniejsze zabytki kultury materialnej to: romański kościół pw. św. Idziego z 1086 r., ruiny zamku króla Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu, zespół kościelno-klasztorny w Studziannej-Poświętnem z XVIII w., kościół modrzewiowy w stylu zakopiańskim w Spale z 1926 r. We wsiach często występuje zabytkowe budownictwo drewniane, np.: wiatraki, młyny i tartaki wodne (Brzustów, Brudzewice). Zachował się też folklor rejonu rawskiego i opoczyńskiego (Królowa Wola, Zakościele, Rzeczyca). Koło wsi Anielin postawiono pomnik w miejscu śmierci majora H. Dobrzańskiego „Hubala". W Rzeczycy i Grotowicach znajdują się zabytkowe parki dworskie powstałe w XVIII w.

Łuskiewnik różowy UM; Nastrosz lipowiec UM; Łąki w Ciebłowicach UM

Proponujemy Państwu niezwykłą podróż w głąb województwa.
Spotkajmy się na tym wyjątkowym szlaku naszego regionu.
Zwiedzajmy i odkrywajmy Łódzkie, bo naprawdę jest tego warte.

Grzegorz Schreiber
Marszałek
Województwa Łódzkiego

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego
Departament Klimatu i Turystyki
www.lodzkie.pl, turystyka@lodzkie.pl

Redakcja:
Departament Klimatu i Turystyki
Wydział Turystyki, al. Piłsudskiego 12, 90-051 Łódź

Konsultacje:
K. Krakowska, H. Andrzejewski
Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
ul. Solna 14, 91-423 Łódź, info@parkilodzkie.pl,
www.parkilodzkie.pl

Materiał źródłowy kartograficzny:
na podstawie Atlasu Turystycznego Województwa Łódzkiego,
Departament Geodezji, Kartografii i Geologii,
Wydział Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej,
ul. Solna 14, 91-423 Łódź,
www.rsip.lodzkie.pl, www.geoportal.lodzkie.pl, www.mapy.lodzkie.pl

Materiał zdjęciowy:
Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego,
Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, autorzy

Projekt graficzny:
Departament Promocji
promocja@lodzkie.pl

PUBLIKACJA BEZPŁATNA
ŁÓDŹ 2023

ISBN: 978-83-964162-1-6

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody wstęp i przebywanie na terenie rezerwatu przyrody mogą mieć miejsce po uzyskaniu zgody właściwego terytorialnie regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Zgoda taka wydawana jest w formie decyzji administracyjnej.

rsip łódzkie

Sulejowski Park Krajobrazowy

o powierzchni 16 707 ha wraz z otuliną (39 569 ha) został utworzony w 1994 r. ze względu na bogatą florę i faunę oraz niezwykły krajobraz rzeczny. Park położony jest na Równinie Piotrkowskiej oraz Wzgórzach Radomszczańskich i Opoczyńskich, a jego oś hydrograficzną tworzy Pilica wraz ze Zbiornikiem Sulejowskim. Teren parku wznosi się w kierunku południowym i osiąga w Bąkowej Górze 282 m n.p.m. Spod pokrywy czwartorzędowej miejscami odsłaniają się utwory mezozoiczne i kredowe (Bąkowa Góra, Czantoria): łupki, iły, piaskowce, margle oraz piaski kwarcowe (zawierają ponad 90% czystego kwarcu, eksploatowane pod Smardzewicami dla hut szkła). Obok leżą Groty Nagórzyckie, wyjątkowa pozostałość po wgłębnej eksploatacji miękkiego piaskowca.
Lasy Puszczy Pilickiej zajmują 69% powierzchni parku. Dominują bory sosnowe, suche i świeże oraz bory mieszane, gł. sosnowo-dębowe. Ponadto spotyka się lasy łęgowe, olsy, grądy i bardzo rzadkie świetliste dąbrowy; znaczną powierzchnię (14%) stanowią wody. Resztę terenu zajmują grunty orne, łąki (często podmokłe), torfowiska, murawy piaskowe i nawapienne. W bogatej florze występuje m.in. 12 gatunków storczyków, czy 4 gatunki widłaków (długosz królewski, zimoziół północny, koniczyna łubinowata i kokoryczka okółkowa). W awifaunie m.in.: bąk, gągoł, gęś gęgawa, kaczki, kureczka nakrapiana (kropiatka), sieweczka obrożna, rybitwa białoczelna, bocian czarny. Same tylko motyle reprezentowane są przez ok. 30 gatunków. Z ssaków: bóbr (introdukowany w 1985 r.), łoś (przechodni), wydra, łasica.
Obszary o wybitnych walorach przyrodniczych objęto ochroną w 11 rezerwatach przyrody: Błonie, Czarny Ług, Gaik, Jaksonek, Jawora, Las Jabłoniowy, Lubiaszów, Meszcze, Twarda, Wielopole i Niebieskie Źródła o łącznej pow. 624 ha. Większość to rezerwaty leśne, ale np. Niebieskie Źródła są najcenniejszym w środkowej Polsce rezerwatem krajobrazowo-wodnym. Niedaleko Smardzewic znajduje się od 1934 r. Ośrodek Hodowli Żubrów o pow. 56 ha. Przebywa w nim stado ok. 20 żubrów z linii białowieskiej. Najcenniejsze obiekty o znaczeniu historyczno-kulturowym reprezentuje zespół opactwa cystersów (XIII-XVI w.) w Sulejowie-Podklasztorzu. Ponadto w Smardzewicach kościół i klasztor z XVII w., w Bąkowej Górze kościół z XV w. i dworek z XVIII w. oraz ruiny zamku w Majkowicach z XVI w. Z zabytków techniki zachowały się w Sulejowie kamieniołomy wapienia, dawne piece wapienne Jan i Wiktor oraz młyny wodne. We wsiach możemy podziwiać charakterystyczne budownictwo drewnianych domów z gankami (Stobnica, Błogie), a przy drogach kapliczki. Najstarsze parki dworskie powstały w Majkowicach i Bąkowej Górze w XIV w., pozostałe w XVIII i XIX w. (np.: w Goleszach, Zajączkowie, Szarbsku).

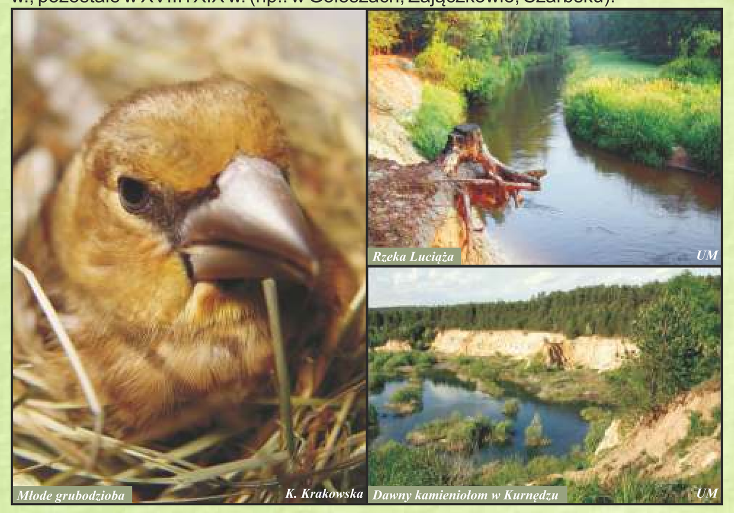
Młode grubodzioba K. Krakowska; Rzeka Luciąża UM; Dawny kamieniołom w Kurnędzu UM

Rezerwat Ciosny
N 51° 54'58.1'' E 19° 22'39.5'' pow. 2,4 ha
Chroni siedliska jałowca pospolitego, rosnące na piaszczystych wydmach śródlądowych pochodzenia polodowcowego. Najstarsze 160-letnie okazy mają ok. 6 m. wysokości. Chroni się tu też: paprotkę zwyczajną, kocanki piaskowe, kruszynę pospolitą, chrobotka leśnego. Z centrum Zgierza prowadzi do rezerwatu pieszy Szlak do Rezerwatu Ciosny (9 km).

Jałowiec pospolity H. Andrzejewski

Rez. Długosz Królewski
N 51° 23'56'' E 18° 15'11'' pow. 3,3 ha
To jedyny rezerwat w regionie i jeden z niewielu w Polsce, chroniący długosza królewskiego (niektóre okazy tej paproci osiągają 2m wys.). W rezerwacie stwierdzono 53 gat. roślin i cztery zbiorowiska roślinne: suboceaniczny bór świeży, sosnowy bór bagienny, śródlądowy bór wilgotny i ols torfowcowy. Faunę reprezentują m.in.: dzięcioł czarny, lerka, ryjówka aksamitna, jeż wschodnioeuropejski, wiewiórka pospolita i kret.

Długosz Królewski UM

Rezerwat Jaksonek
N 51° 19'35.2'' E 19° 54'51.5'' pow. 79,7 ha
Najcenniejszym chronionym gat. flory jest zimoziół północny (relikt glacjalny) z wonnymi, delikatnymi kwiatami. Rzadkim gatunkiem tu rosnącym jest przytulia okrągłolistna. Występują też: widłak goździsty, widłak jałowcowaty, wawrzynek wilczełyko. Teren pokrywają bory sosnowe, grąd i świetlista dąbrowa. W warstwie drzew dominuje sosna zwyczajna oraz dęby: szypułkowy i bezszypułkowy.

Dziki R. Sąsiadek

Rezerwat Jawora
N 51° 09'9.3'' E 19° 51'32.9'' pow. 87,2 ha
Położony na stoku Bąkowej Góry chroni stanowiska rzadkich na niżu roślin i zbiorowisk leśnych, w tym łęgu podgórskiego. Rzeźba urozmaicona jest niszami źródliskowymi i dolinkami dwóch cieków. Specyficzny jest udział gat. górskich: parzydła leśnego i kozłka całolistnego. Występuje tu 368 taksonów roślin naczyniowych, a wśród nich 27 gat. chronionych, 11 z Czerwonej listy roślin naczyniowych Polski i 42 zagrożonych w Polsce Środk.

Parzydło leśne UM

Rezerwat Las Jabłoniowy
N 51° 25'29.9'' E 19° 46'43.9'' pow. 19,0 ha
Ochronie podlega populacja dzikich gatunków drzew i krzewów owocowych: m.in. jabłoń dzika (płonka) i grusza pospolita, które są rodzimymi populacjami drzew leśnego pochodzenia. Obecnie w rezerwacie rośnie ponad 50 dzikich jabłoni i ponad 60 grusz 80-90 -letnich. Dominuje grąd subkontynentalny z udziałem sosny, dębu szypułkowego, świerka pospolitego, czereśni.

Jesień w rezerwacie H. Andrzejewski

Rezerwat Małecz
N 51° 36'50.8'' E 19° 58'16.9'' pow. 9,2 ha
Chroni stanowiska różanecznika żółtego pochodzącego ze sztucznego nasadzenia w 1928 r. oraz fitocenoz boru mieszanego i wilgotnego. Rośnie tu ok. 50 krzewów azalii pontyjskiej. W rez. dominuje kontynentalny bór mieszany w wieku ok. 140 lat, budowany m.in. przez sosnę zwyczajną i dąb szypułkowy. Występują tu również kruszyna pospolita, brzoza brodawkowata i jałowiec pospolity.

Różanecznik żółty UM

Rezerwat Polana Siwica
N 52° 02'33.4'' E 20° 05'59.9'' pow. 68,4 ha
Utworzony w celu zachowania śródleśnej polany ze zbiorowiskami roślinności łąkowej i torfowiskowej. Polana położona jest w rozległym, dość płaskim i mokrym terenie. Stwierdzono ponad 220 gatunków roślin naczyniowych, w tym wiele rzadkich i ginących, m.in.: kosaciec syberyjski, goryczka wąskolistna, goździk pyszny, trzęślica modra. Teren ten upodobały sobie ptaki, zwłaszcza gat. wodnobłotne: płaskonos, głowienka, perkoz i inne.

Polana Siwica UM

Rezerwat Sługocice
N 51° 30'15.0'' E 20° 05'13.2'' pow. 8,9 ha
Główną ciekawostką rezerwatu jest obecność żywca dziewięciolistnego (gatunek górski, relikt glacjalny). Grąd subkontynentalny jest podstawowym zbiorowiskiem leśnym rezerwatu. Poza żywcem w runie występują też: turzyca leśna, gajowiec żółty, szczyr trwały, czyściec leśny, konwalijka dwulistna, czworolist pospolity, jaskier kosmaty, jaskier różnolistny, trędownik oskrzydlony.

Żywiec dziewięciolistny UM

Rezerwat Winnica
N 51° 26'09.9'' E 18° 49'59.0'' pow. 1,5 ha
Celem ochrony jest zachowanie muraw i zarośli kserotermicznych z rzadkimi gatunkami roślin. Flora tego obszaru wykształciła się w obrębie starego kamieniołomu nad Wartą. Występuje tu 110 gatunków roślin m.in.: ligustr pospolity, berebrys, róża rdzawa, pszeniec różowy, driakiew żółtawa, rumian żółty. Murawy są miejscem żerowania licznych gatunków motyli, muchówek i żądłówek, czy prawnie chronionych trzmieli.

Rumian żółty K. Krakowska

Rezerwat Czarny Ług
N 51° 28'31.0'' E 19° 55'54.3'' pow. 2,5 ha
Chroni otoczone borem sosnowym torfowisko wysokie typu atlantyckiego ze stanowiskiem bagnicy torfowej. Występują tu rośliny torfowiskowe ginące w Polsce Środkowej, tj. turzyca bagienna, rosiczka okrągłolistna, żurawina błotna, bagnica torfowa, modrzewnica zwyczajna i bagno zwyczajne. Ok. 1/3 pow. rezerwatu zajmuje torfowisko wysokie z dominującą wełnianką pochwowatą.

Wełnianka wąskolistna K. Krakowska

Rezerwat Grabica
N 51° 28'05.3'' E 18° 59'54.3'' pow. 8,5 ha
Ochronie podlega śródleśny kompleks torfowisk oraz bagien z licznymi gatunkami roślin rzadkich i chronionych. Niemal całą pow. rezerwatu stanowi mozaika zbiorowisk szuwarowych, zarośli bagiennych i olsów. Występują tu m.in.: rosiczka okrągłolistna i kalina koralowa. Można spotkać trzy gatunki żab. Ponadto występują: jaszczurka zwinka i żyworodna, zaskroniec zwyczajny i bocian czarny, żuraw zwyczajny i pustułka.

Rosiczka okrągłolistna UM

Rezerwat Korzeń
N 51° 28'54.9'' E 18° 53'11.4'' pow. 34,9 ha
Obejmuje kompleks bagien śródleśnych o dużej wartości przyrodniczej. Na obszarze rez. liczne stanowiska mają gatunki zw. z ekosystemem torfowiska wysokiego i przejściowego, a także olsem torfowcowym i porzeczkowym. Ścisłej ochronie podlega m.in.: rosiczka okrągłolistna, widłaczek torfowy, grzybienie północne i bagno zwyczajne. Występuje tu wiele gat. zwierząt jak bóbr, żuraw czy borsuk.

Grzybienie północne UM

Rezerwat Piskorzeniec
N 51° 02'32.8'' E 20° 02'07'' pow. 432,0 ha
Utworzony w celu zachowania naturalnych biocenoz torfowiskowych i leśnych. Na torfowisku rosną 3 gat. rosiczki, a wśród gatunków reliktowych można wymienić: wierzbę borówkowo-listną, turzycę strunową i bagnicę torfową. Bogata jest fauna płazów (10 gat.), gadów (5 gat.) i ptaków (110 gat.). Gnieżdżą się tu i żerują: bąk, łabądź niemy, remiz i słonka. Na Stawie Dużym mają żeremia bobry i wydry. Spotkać można łosia i jelenia.

Żaba wodna K. Krakowska

Rez. Torfowisko Rąbień
N 51° 48'12.2'' E 19° 18'33.3'' pow. 42,4 ha
To jedyny tak duży płat torfowiska wysokiego w pobliżu Łodzi. Pow. zajmują głównie wyrobiska potorfowe znajdujące się w różnych stadiach sukcesji wtórnej. Występuje tu ponad 200 gatunków roślin m.in.: rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, 28 gat. mszaków, 68 gat. ptaków (wodnik, kszyk). Największym zagrożeniem rezerwatu jest niski poziom wody, którego skutkiem jest mineralizacja torfu.

Knieć błotna K. Krakowska

Rezerwat Rawka
N 51° 51'50'' E 20° 17'20'' pow. 487,0 ha
Rezerwat obejmuje rzekę Rawkę o dł. ponad 100 km od źródeł jej obu ramion po ujście do Bzury (Kęszyce). Na uwagę zasługuje środkowy i dolny jej odcinek, z ostro zarysowanymi krawędziami i dużą zmiennością szerokości. W obrębie rez. wyróżniono dziesiątki zespołów i zbiorowisk roślinności nieleśnej oraz kilka zespołów leśnych i zaroślowych. Gniazduje tu ok. 100 gat. ptaków, zaś w wodach można spotkać 18 gatunków ryb.

Rzeka Rawka H. Balut

Rezerwat Diabla Góra
N 51° 13'18.7'' E 20° 00'46.9'' pow. 161,2 ha
Celem ochrony jest zachowanie w jak najmniej zmienionym stanie miejsc bitew i potyczek partyzanckich okresu II w.św. Niezwykłą wartość krajobrazową mają wychodnie piaskowców przybierające formy ogromnych bloków skalnych. Ochronie prawnej podlega: pomocnik baldaszkowy, lilia złotogłów, widłak goździsty. Fauna rezerwatu to m.in.: sarna, kuna leśna, bogatka, dzięcioł duży, kos, gniewosz plamisty, jaszczurka zwinka.

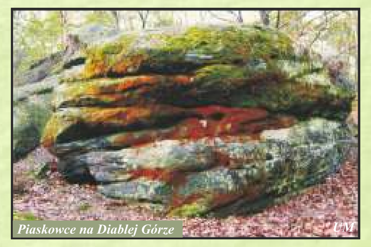
Piaskowce na Diablej Górze UM

Rezerwat Góra Chełmo
N 51° 03'25.0'' E 19° 45'04.0'' pow. 41,3 ha
Obejmuje ochroną sięgające 320,3 m n.p.m. najwyższe naturalne wzniesienie zbudowane z piaskowców w obrębie Wzgórz Radomszczańskich. Na wzgórzu znajdują się ślady po średniowiecznym grodzisku oraz nieczynne kamieniołomy. Ściśle chronione gat. roślin to np.: kruszczyk szerokolistny, przylaszczka pospolita. W celach turystycznych teren można zwiedzać oznakowanym szlakiem.

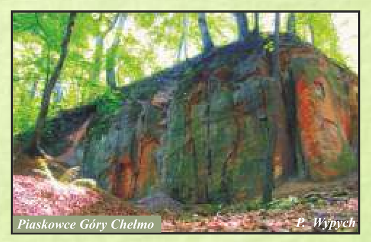
Piaskowce Góry Chełmo P. Wypych

Rezerwat Niebieskie Źródła
N 51° 30'46.3'' E 20° 01'59.1'' pow. 28,7 ha
Rezerwat przyrody nieożywionej chroniący wywierzyska krasowe i towarzyszące im zbiorowiska leśne, biocenozy zaroślowe, szuwarowe i wodne. W wapiennym podłożu pulsują źródła, napełniające baseny do głębokości 4,5 m. Barwa wody przybiera różne odcienie w zależności od pogody. W rez. odnaleziono ponad 400 gat. roślin naczyniowych m.in.: grzybienie białe, turówkę wodną, kosodrzewinę.

Wywierzysko krasowe UM

Rezerwat Dębowiec
N 50° 54'39.4'' E 19° 43'47.5'' pow. 47,1 ha
Chroni płaty grądu z lipą szerokolistną na krańcach zasięgu i łęgu wiązowo-jesionowego z rzadkimi roślinami zielnymi. Na uwagę zasługują różnorodne storczyki. Do chronionej flory należy m.in.: wawrzynek wilczełyko, turzyca Davalla. Faunę stanowią pospolite, duże zwierzęta, jak sarna, jeleń, dzik i lis oraz łasica czy gronostaj. Ssaki latające to mopek, nocek rudy i nocek wąsatek.

Kukułka szerokolistna K. Krakowska

Rez. Struga Dobieszkowska
N 51° 51'06.2'' E 19° 35'40.4'' pow. 37,7 ha
Powołany w celu ochrony 3 z 4,2 km odcinka doliny Młynówki - małego dopływu rzeki Moszczenicy, na terenie uroczyska "Dobieszków" wraz z ciekawymi jarami, misami źródliskowymi oraz dobrze wykształconymi zbiorowiskami leśnymi, głównie łęgowymi i grądowymi. Flora jest bogata i zróżnicowana. Stwierdzono tu występowanie, m.in.: widłaka jałowcowatego, jaskra kosmatego, piżmaka wiosennego czy szaleja jadowitego.

Rzeka Młynówka w rezerwacie K. Krakowska

Rezerwat Węże
N 51° 05'41.56'' E 18° 47'20.7'' pow. 20,7 ha
Ochronie podlega ostaniec wapienny Góra Zelce (246 m n.p.m.) z systemem jaskiń, w których występują formy naciekowe i leje krasowe. Stanowią one stanowiska paleontologiczne. Wszystkie jaskinie objęte są zakazem wstępu, niektóre są miejscem hibernowania nietoperzy m.in. gacka brunatnego i nocka Bechsteina. Rezerwat chroni także roślinność naskalną i murawy kserotermiczne.

Ostaniec wapienny UM

Rezerwat Jeziorsko
N 51° 46'07.8'' E 18° 39'30'' pow. 1967,65 ha
Chroni jedną z najważniejszych w Polsce środkowej ostoi ptaków wodno-błotnych o znaczeniu europejskim. Można tu spotkać ok. 250 gatunków ptaków, z których 150 lęgnie się na tym terenie. Szczególnie cenne, ze względu na liczebność osiągającą min. 1% populacji krajowej, to: batalion, rybitwa białoczelna, rybitwa białowąsa, rybitwa rzeczna, kormoran czarny i czapla biała, która zakłada tu swoje kolonie lęgowe. Inne gatunki ptaków pojawiające się tu w okresie wędrówek: gęś gęgawa, płaskonos, bocian czarny, biegus zmienny, cyraneczka, perkoz dwuczuby, łyska. Duże rozlewiska stanowią schronienie dla wielu gatunków płazów i populacji bobrów europejskich.

Zbiornik Jeziorsko UM

Rezerwat Babsk
N 51° 50'6.6'' E 20° 19'29.7'' pow. 11,0 ha
Chroni płaty zespołu grądowego z udziałem lipy drobnolistnej. Na uwagę zasługują 200-letnie dęby. Ochronie prawnej podlegają: konwalia majowa, kalina koralowa, kruszyna pospolita oraz grzyby np.: szmaciak gałęzisty. Z fauny występuje tu: jeleń, sarna, dzik i drobne kręgowce owadożerne oraz gryzonie, płazy i ptaki: dzięcioł, kowalik, sikora i pełzacz.

Rezerwat. Białaczów
N 51° 18'12.6'' E 20° 16'42.4'' pow. 21,9 ha
Chroni naturalny las grądowy z udziałem 200-letnich lip drobnolistnych, klonów jaworów i buków zwyczajnych. Wartością przyrodniczą tego lasu jest jawor, który w okolicach Białaczowa osiąga granicę zasięgu geograficznego. W 2011 r. część drzewostanu rezerwatu ucierpiała w skutek wichur, które zniszczyły znaczną część chronionego krajobrazu.

Rezerwat Błogie
N 51° 23'29.5'' E 19° 58'58.4'' pow. 68,2 ha
Ochronie podlegają naturalny drzewostan jodłowy i mieszany z udziałem jodły pospolitej na północnej granicy zasięgu. Występujące tu zespoły leśne to: łęg olszowy, bór mieszany, grąd niski i jodłowy, który jest głównym zespołem roślinnym rezerwatu - ok. 60% pow. Z rzadszych roślin w rezerwacie występują: wroniec widlasty, widłak jałowcowaty, wawrzynek wilczełyko.

Rezerwat Bukowiec
N 51° 55'2.4'' E 19° 53'55.2'' pow. 6,5 ha
Wartość stanowi las mieszany z udziałem buka zwyczajnego występującego na granicy naturalnego zasięgu. Rzeźba terenu jest urozmaicona z morenowymi wzniesieniami i wąwozami erozyjnymi. Rośliny i zwierzęta zamieszkujące rezerwat należą do pospolitych gatunków. Z rzadszych gatunków zwierząt występuje tu dzięcioł czarny i nietoperz borowiaczek.

Rezerwat Czarna Rózga
N 51° 00'02.1'' E 20° 00'44.6'' pow. 185,6 ha
Celem ochrony jest zachowanie naturalnych ekosystemów wilgotnych lasów liściastych z licznymi drzewami pomnikowymi (dębami i bukami). Najcenniejsze rośliny to: widłak jałowcowaty, listera jajowata, gnieźnik leśny. Wartość stanowi wpisany do "Czerwonej księgi zwierząt" borowiaczek (borowiec Leislera), w Polsce uważany za gatunek narażony na wymarcie.

województwo łódzkie

atrakcje przyrodnicze

w regionie łódzkim

mapa tematyczna 1:270 000

Rezerwat Dąbrowa Grotnicka
N 51° 55'30.7'' E 19° 19'15.6'' pow. 100,5 ha
Chroni zespół dąbrowy świetlistej oraz wiele stanowisk roślin ciepłolubnych i chronionych. Drzewostan stanowi dąb bezszypułkowy i szypułkowy, grab pospolity. Ochroną prawną objęte są: wawrzynek wilczełyko, naparstnica zwyczajna, lilia złotogłów, przylaszczka pospolita, miodownik melisowaty, konwalia majowa oraz zagrożony wyginięciem dzwonecznik wonny.

Rezerwat Dąbrowa Świetlista
N 52° 17'07.6'' E 19° 13'03.9'' pow. 40,1 ha
Powołany by chronić zespół świetlistej dąbrowy z ok. 100-letnim drzewostanem dębowym. Występuje tu 9 gatunków roślin objętych ochroną prawną np.: kruszczyk szerokolistny, podkolan biały, pierwiosnka lekarska. Las porasta stok płaskiego pagórka żwirowego, położonego na terenie moreny dennej. W otoczeniu dominują pola uprawne.

Rezerwat Dąbrowa w Niżankowicach
N 51° 09'14.2'' E 18° 48'23.3'' pow. 102,6 ha
Celem ochrony jest zachowanie mozaiki rzadkich w Polsce zbiorowisk świetlistej i kwaśnej dąbrowy na granicy zasięgów geograficznych. Drzewostan budują 150-letnie dęby szypułkowe z niewielkim udziałem brzóz i osik. Ochronie ścisłej podlega tu m.in.: orlik pospolity, pomocnik baldaszkowy. Faunę reprezentują: dzięcioł czarny, słonka oraz nietoperze: mopek, nocek rudy.

Rezerwat Dęby w Meszczach
N 51° 27'03.9'' E 19° 44'48.1'' pow. 39,2 ha
Chroni naturalne zbiorowiska grądu i boru mieszanego z pomnikowymi drzewami. Najstarsze okazy mają prawie 300 lat i ok. 4 m w obwodzie. Przeważającą pow. rezerwatu zajmuje grąd subkontynentalny. Z gatunków chronionych rosną tu m.in.: kopytnik pospolity, przylaszczka pospolita, wawrzynek wilczełyko, barwinek pospolity, lilia złotogłów, miodownik melisowaty.

Rezerwat Doliska
N 51° 50'22.5'' E 19° 53'29.5'' pow. 3,1 ha
Chroni las mieszany z udziałem jodły pospolitej na granicy naturalnego występowania. W drzewostanie dominuje sosna zwyczajna i dąb szypułkowy. Ochronie prawnej podlega kruszyna pospolita. Zwierzęta reprezentowane są gł. przez ptaki w tym dzięcioła dużego, grubodzioba, krogulca i myszołowa oraz chronionego prawem europejskim nietoperza mopka.

Rezerwat Gać Spalska
N 51° 33'21.2'' E 20° 08'14.2'' pow. 85,9 ha
Głównym walorem przyrodniczym jest naturalna, nizinna i śródleśna rzeka Gać oraz związane z nią wilgociolubne zbiorowiska leśne. Ochronie podlegają gł. zbiorowiska łęgu jesionowo-olszowego i olsu porzeczkowego. Dogodne warunki są tu dla ryb, w tym szczupaka, okonia. Inne cenne gatunki fauny to traszka grzebieniasta, ropucha zielona i dwa gatunki nietoperzy.

Rezerwat Gaik
N 51° 24'28.4'' E 19° 59'23.3'' pow. 35,9 ha
Chroni fragment naturalnych, wielogatunkowych lasów grądowych. W rezerwacie znajdują się okazałe 200-letnie dęby szypułkowe, graby pospolite w różnym wieku oraz stare sosny zwyczajne. Florę reprezentują m.in.: widłaki, pierwiosnka lekarska, pięciornik biały i turzyca pagórkowata. Gnieździ się tu ok. 50 gat. ptaków np.: dzięcioły, wilga, grzywacz i dudek.

Rezerwat Gałków
N 51° 44'09.2'' E 19° 42'01.8'' pow. 57,9 ha
Celem ochrony stał się fragment lasu bukowo-jodłowego o cechach pierwotnych, wyróżniający się dorodnymi drzewami bukowymi, osiągającymi wiek ponad 200 lat. Ochroną prawną objęte są: konwalia majowa, przytulia wonna, kruszyna pospolita, bluszcz pospolity. Chronione gatunki ssaków reprezentują nocek rudy, gacek brunatny, jeż wschodni, wiewiórka pospolita.

Rezerwat Grądy nad Lindą
N 51° 52'50.1'' E 19° 20'19.9'' pow. 55,8 ha
Wartość stanowi meandrująca rzeka Linda (dopływ Bzury) wraz z dopływami i źródliskiem oraz otaczającymi ją torfowiskami i łęgami jesionowo-olszowymi. Ochroną prawną objętych jest czternaście gatunków roślin. Są to m.in.: kukułka Fuchsa, lilia złotogłów i dzwonecznik wonny - gat. zagrożony. Są tu dogodne warunki do bytowania ptaków, gadów i płazów.

Rezerwat Grądy nad Moszczenicą
N 51° 55'34.3'' E 19° 29'37.8'' pow. 42,1 ha
Chroni zespoły grądowe z wieloma gatunkami roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych, np: widłak spłaszczony czy bniec czerwony. Dominują tu drzewostany z przewagą sosny zwyczajnej i jodły. Bogata jest fauna owadów, w szczególności motyli. Licznie występują też płazy i ptaki, spośród ssaków: lis, kuna, łasica, sarna i dzik.

Rezerwat Hołda
N 51° 21'29.1'' E 18° 47'46.5'' pow. 71,2 ha
Chroni kompleks leśny położony na malowniczych brzegach Warty. Występują tu charakterystyczne dla dolin rzecznych grądy, olsy i łęgi, a także bór mieszany sosnowo-dębowy. Spotkamy tu bluszcz pospolity czy kopytnika pospolitego. Występuje tu bardzo rzadki gatunek ptaka - tracz nurogęś, który lęgnie się w dziuplach drzew nad brzegiem rzeki.

Rezerwat Jabłecznik
N 51° 38'09.2'' E 18° 53'35.8'' pow. 47,3 ha
Wartością są ekosystemy leśne o cechach zespołów naturalnych grądu i boru mieszanego z udziałem jodły pospolitej w pobliżu północnej granicy jej zasięgu. Spośród gatunków chronionych występuje tu m.in.: przylaszczka pospolita, konwalia majowa i kopytnik pospolity. Zwierzęta reprezentuje: puszczyk, dzięcioł czarny, ryjówka aksamitna oraz bóbr europejski.

Rezerwat Jamno
N 51° 42'00.5'' E 18° 54'12.7'' pow. 22,4 ha
Chroni naturalny fragment lasu dębowo-jodłowego, którego niewielką domieszkę stanowi sosna pospolita, świerk pospolity, buk zwyczajny. Flora rezerwatu jest bogata i obfituje w gatunki rzadkie i chronione. Do osobliwości rezerwatu należy widłak goździsty i jałowcowaty, gruszyczka oraz paprotka zwyczajna.

Rezerwat Jasień
N 50° 59'53.1'' E 19° 34'22.9'' pow. 19,8 ha
Chroni naturalne stanowiska występowania cisa pospolitego. Rezerwat porastają grądy subkontynentalne, bory mieszane oraz olsy torfowcowe i olsy porzeczkowe, a wzdłuż cieków wytworzyły się pasy łęgów jesionowo-olszowych. Obecnie występuje tu ok. 2000 cisów. Spośród 170 taksonów roślin naczyniowych 16 objętych jest ochroną prawną (m.in. kukułka Fuchsa).

Rezerwat Jaźwiny
N 51° 30'09.9'' E 18° 23'54.3'' pow. 3,9 ha
Chroni bór bagienny z udziałem świerka pospolitego i jodły pospolitej. Najstarsze drzewa liczą ok. 150 lat. W runie spotkać można paproć - orlicę pospolitą osiągającą 2 m. wys. Ochroną objęty jest: widłak jałowcowaty, kruszyna pospolita, gwiazdnica długolistna. Gniazduje tu: dzięcioł czarny, jastrząb oraz muchołówka żałobna.

Rezerwat Jeleń
N 51° 29'37.9'' E 20° 06'7.2'' pow. 49,0 ha
Przedmiotem ochrony są naturalne zbiorowiska leśne takie jak: olsy, grąd niski, wilgotny bór mieszany dębowo-jodłowo-świerkowy, bór wilgotny z dominującą sosną, bagno zwyczajne oraz borówka bagienna, bór bagienny - podmokły, ubogi las sosnowy. Teren rezerwatu oraz przylegające lasy są silnie podmokłe, co w znacznym stopniu utrudnia ich penetrację.

Rezerwat Jodły Łaskie im. St. Kostki Wisińskiego
N 51° 32'20.7'' E 19° 06'32.7'' pow. 58,4 ha
Chroni las mieszany o charakterze naturalnym, z udziałem jodły pospolitej przy północnej granicy jej naturalnego zasięgu. Ochronie prawnej podlegają buławnik wielkokwiatowy - rzadka bylina z rodziny storczykowatych, kruszczyk szerokolistny, przylaszczka pospolita. Występują tu liczne populacje dzięciołów. Obszar zasiedlają m.in.: dzik, jeleń, sarna, lis, kuna leśna.

Rezerwat Jodły Oleśnickie
N 51° 49'14.8'' E 19° 04'07.7'' pow. 11,7 ha
Walorem przyrodniczym są naturalne fitocenozy grądu subkontynentalnego z jodłą pospolitą na północnej granicy występowania. Do chronionych gatunków należą widłak goździsty i paprotka zwyczajna. Faunę reprezentują: jeleń, sarna, lis, dzik i wiewiórka. Gnieżdżą się tu m.in.: jastrząb gołębiarz, myszołów, pełzacz leśny, sójka, drozd śpiewak, zięba, kos i kowalik.

Rezerwat Jodły Sieleckie
N 51° 13'21.7'' E 20° 09'53.52'' pow. 33,1 ha
Chroni fragment lasu z udziałem naturalnie odnawiającej się jodły pospolitej na północnej granicy zasięgu. Dawniej wydobywano na tym terenie syderytowe rudy żelaza. Flora rezerwatu obejmuje ponad 150 gat. roślin np.: wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, kruszczyk szerokolistny, pierwiosnek wyniosły, nerecznica szerokolistna i jaskier różnolistny.

Rezerwat Kobiele Wielkie
N 51° 01'29.2'' E 19° 39'15.0'' pow. 63,4 ha
Walorem przyrodniczym są zbiorowiska wyżynne jodłowego boru mieszanego. Oprócz jodły pospolitej spotkamy tu mech tujowiec tamaryszkowaty i widłaka jałowcowatego. Poza tym gat. górskie np.: zaproć górska, wroniec widlasty, bez koralowy. Ochronie prawnej podlegają m.in.: podrzeń żebrowiec, przylaszczka pospolita.

Rezerwat Konewka
N 51° 34'49.1'' E 20° 10'04.4'' pow. 99,9 ha
Chroni fragmenty dawnej Puszczy Pilickiej z dąbrową świetlistą. Do gatunków roślin chronionych należą m.in.: orlik pospolity, lilia złotogłów, miodownik melisowaty. Fauna to często zwierzyna łowna oraz gatunki drobnych zwierząt kręgowych i bezkręgowców. Chroniona prawem jest tutaj pachnica dębowa (chrząszcz z grupy tzw. próchnojadów).

Rezerwat Kopanicha
N 52° 00'22.8'' E 20° 11'37.2'' pow. 42,5 ha
Obejmuje ochroną zatorfione i zabagnione zagłębienie u podnóża krawędzi doliny Rawki. Otoczony jest atrakcyjną przyrodniczo i krajobrazowo stromą skarpą, porośniętą m.in.: lipą drobnolistną, grabem pospolitym, sosną zwyczajną. Spośród roślin chronionych rosną m.in.: lilia złotogłów, listera jajowata, kukułka szerokolistna, bagno zwyczajne oraz konwalia majowa.

Rezerwat Kruszewiec
N 51° 35'34.3'' E 20° 00'13.6'' pow. 81,5 ha
Chroni wielogatunkowy las liściasty z udziałem jodły pospolitej na granicy zasięgu. Dawniej obszar stanowił część tzw. lasów myśliwskich, dzięki czemu uniknął nadmiernych wyrębów. Obecnie występują tu dwa zbiorowiska leśne - grąd subkontynentalny czyśćcowy i typowy. Ściśle chronione są wawrzynek wilczełyko, widłak goździsty i jałowcowaty.

Rezerwat Kwaśna Buczyna
N 51° 55'06.8'' E 19° 52'32.0'' pow. 14,8 ha
Walorem przyrodniczym jest fragment lasu mieszanego bukowo-dębowego o cechach kwaśnej buczyny niżowej. Ochroną objęty jest buk zwyczajny na granicy naturalnego zasięgu. Pośród roślin runa do najczęstszych należy zawilec gajowy, kuklik pospolity, fiołek leśny i konwalijka dwulistna. Chronionych jest tu m.in. 6 gatunków nietoperzy oraz 33 gatunki ptaków.

Rezerwat Las Łagiewnicki
N 51° 49'48.2'' E 19° 28'57.7'' pow. 69,9 ha
To część miejskiego kompleksu leśnego. Przedmiotem ochrony jest dobrze zachowany fragment lasu grądowego, dąbrowy świetlistej i dąbrowy kwaśnej. Pod ochroną są m.in.: kruszczyk szerokolistny, miodownik melisowaty, naparstnica zwyczajna, pełnik europejski. Do rzadszych gatunków należy krogulec i borsuk.

Rezerwat Lasek Kurowski
N 51° 14'02.8'' E 18° 25'48.0'' pow. 22,0 ha
Wartością są zbiorowiska leśne grądu subkontynentalnego z udziałem jodły pospolitej i buka zwyczajnego oraz olsu porzeczkowego. Drzewostan tworzą 160-letnie dęby, sędziwe jodły, buki, olsze czarne i sosny zwyczajne. Występują tu chronione: wawrzynek wilczełyko, kruszczyk szerokolistny, przylaszczka pospolita, kopytnik pospolity i kalina koralowa.

Rezerwat Lubiaszów
N 51° 25'40.7'' E 19° 52'43.2'' pow. 202,5 ha
Walorem przyrodniczym są naturalne zbiorowiska leśne z udziałem jodły pospolitej na północnej granicy zasięgu, stanowiące relikt lasu pierwotnego na Wyż. Łódzkiej oraz pomnikowe dęby szypułkowe i modrzewie polskie. Dominującym siedliskiem jest las grądowy. Flora liczy ok. 350 gat. m.in.: bluszcz pospolity, lilia złotogłów, naparstnica zwyczajna i storczyki.

Rezerwat Łaznów
N 51° 40'57.3'' E 19° 46'51.7'' pow. 60,8 ha
Obejmuje ochroną fragment lasu jodłowego naturalnego pochodzenia na granicy zasięgu jodły pospolitej. W runie rosną gatunki borowe i grądowe. Występują tu dwa cenne gatunki - wroniec widlasty, który jest gatunkiem górskim i gwiazdnica długolistna - rzadko spotykany gatunek borealny mający w Polsce środkowej tylko kilka stanowisk.

Rezerwat Łuszczanowice
N 51° 11'03.9'' E 19° 18'42.1'' pow. 41,1 ha
Celem ochrony jest fragment lasu jodłowego pochodzenia naturalnego na granicy zasięgu jodły. Rezerwat graniczy z odkrywką KWB Bełchatów. Wiek najstarszych drzew sięga ponad 100 lat. Rośnie tu m.in.: sosna, dąb szypułkowy, grab pospolity. W runie stwierdzono dwa interesujące gatunki paproci - zachyłkę trójkątną i cienistkę.

Rezerwat Meszcze
N 51° 26'42.6'' E 19° 47'17.5'' pow. 35,2 ha
Chroni fragment lasu mieszanego świeżego z udziałem dynamicznie rozwijającej się lipy drobnolistnej. Uznany jest za najcenniejszy rezerwat lipowy w Polsce Środkowej. Występuje tu 8 gatunków chronionych, m.in.: naparstnica zwyczajna, przylaszczka pospolita, lilia złotogłów, orlik pospolity i miodownik melisowaty.

Rezerwat Mianów
N 51° 49'09.8'' E 19° 0'30.8'' pow. 5,9 ha
Teren rezerwatu to kompleks bagien, torfowisk niskich z interesującą florą roślin torfowiskowych. Występują tu ubogie florystycznie szuwary trzcinowe, bogate w gatunki szuwary turzycowe i pałkowe, zbiorowiska roślin pływających na torfie. Spotkać tu można liczne gat. zwierząt zw. z siedliskami wilgotnymi: chrząszcze, ważki i chruściki, płazy i ptaki.

Rezerwat Mokry Las
N 51° 12'04.0'' E 18° 51'12.6'' pow. 14,6 ha
Wartością jest las grądowy z udziałem jodły pospolitej i fragmenty olsu. Rezerwat jest pozostałością po naturalnych zbiorowiskach leśnych, które w przeszłości pokrywały teren uroczyska. W drzewostanie: sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, olsza czarna oraz grab pospolity. Najcenniejsze we florze są storczyki: listera jajowata, gnieźnik leśny i kruszczyk szerokolistny.

Rezerwat Molenda
N 51° 37'40.2'' E 19° 29'46.5'' pow. 147,1 ha
Walorem przyrodniczym jest fragment lasu mieszanego będący pozostałością dawnej Puszczy Łódzkiej z jodłą, bukiem i świerkiem, występującymi na granicy swego naturalnego zasięgu. Można tu spotkać ponad 150-letnie jodły, dęby i sosny. Stanowi ważną ostoję licznej fauny dużych i średnich ssaków oraz awifauny związanej z siedliskami leśnymi.

Rezerwat Murowaniec
N 51° 07'56.8'' E 19° 03'58.3'' pow. 42,2 ha
Chroni fragment wielowarstwowego boru mieszanego naturalnego pochodzenia, z udziałem jodły pospolitej na krańcu jej zasięgu. Występuje tu 225 gat. roślin, z których ochroną ścisłą objęte są: wawrzynek wilczełyko, miodownik melisowaty. Faunę reprezentują m.in.: dzięcioł zielony i duży, 3 gat. nietoperzy (mroczek późny, borowiec wielki i gacek brunatny).

Rezerwat Napoleonów
N 51° 54'43.2'' E 18° 53'47.4'' pow. 38,0 ha
Wartością jest fragment dąbrowy świetlistej z udziałem rzadkich i chronionych gat. roślin oraz pomnikowe dęby szypułkowe i bezszypułkowe z domieszką sosny zwyczajnej, brzozy brodawkowatej i modrzewia polskiego. Występuje też trzmielina brodawkowata, pajęcznica gałęzista, naparstnica zwyczajna i rzadko spotykana w środkowej Polsce - miodunka wąskolistna.

Rezerwat Nowa Wieś
N 51° 26'21.8'' E 18° 36'57.9'' pow. 117,6 ha
Chroni wiekowy, wielogatunkowy, naturalny drzewostan liściasty (gł. grąd) ze znacznym udziałem buka zwyczajnego i jodły pospolitej przy granicy ich naturalnych zasięgów. Występują tu 264 gat. roślin, w tym objęte ochroną: widłak goździsty i wawrzynek wilczełyko oraz 4 gat. storczyków. Gniazduje tu chroniony bocian czarny. Spotkać też można wędrujące łosie.

Rezerwat Ostrowy
N 52° 18'16.6'' E 19° 08'44.6'' pow. 13,0 ha
Chroni fragment wielogatunkowego, naturalnego lasu liściastego z udziałem lipy drobnolistnej, klonu polnego, dębu szypułkowego i jesionu wyniosłego. Na uwagę zasługuje 100-letnia czereśnia o obwodzie pnia 1,8 m i wys. 20 m. Dwa gatunki roślin podlegają ochronie ścisłej: storczyk kruszczyk szerokolistny i przylaszczka pospolita.

Rezerwat Ostrowy-Bażantarnia
N 52° 17'32.9'' E 19° 09'00.3'' pow. 27,3 ha
Ochronie podlega wielogatunkowy, naturalny las liściasty. Drzewostan tworzy lipa drobnolistna i dąb szypułkowy, których najstarsze osobniki liczą ok. 160 lat. Uwagę zwracają dorodne głogi jednoszyjkowe i dzikie jabłonie. Cennym elementem podszytu jest chroniony wawrzynek wilczełyko oraz kalina koralowa.

Rezerwat Parowy Janinowskie
N 51° 51'43.2'' E 19° 40'21.6'' pow. 41,7 ha
Chroni charakterystyczny dla strefy krawędziowej Wzniesień Łódzkich kompleks parowów porośniętych lasem bukowo-dębowo-sosnowym. Łączna długość parowów przekracza 2 km, a ich głębokość sięga 8 m. Na uwagę zasługują również zlokalizowane na dnie głazy narzutowe przekraczające w obwodzie 4 m.

Rezerwat Paza
N 51° 26'07.1'' E 18° 36'19.4'' pow. 27,0 ha
Wartością jest kwaśna buczyna niżowa z rzadkimi roślinami w runie, pomnikowymi okazami buka zwyczajnego przy granicy jego naturalnego zasięgu, a zwłaszcza populacja różanecznika żółtego. Spośród zwierząt ochroną ścisłą objęte są: ropucha szara, padalec, zaskroniec, jaszczurka zwinka, jeż wschodni, wiewiórka, ryjówka aksamitna i malutka.

Rezerwat Perna
N 52° 15'49.4'' E 19° 14'16.9'' pow. 15,3 ha
Chroni las liściasty o cechach naturalnego grądu, z bogatą florą i zróżnicowanym wiekowo i gatunkowo drzewostanem - dominuje dąb szypułkowy i jesion wyniosły. Wiele dębów ma ok. 170 lat i osiąga wys. 30 m. Uwagę zwracają grusze pospolite, dzikie jabłonie i czeremchy zwyczajne. Ochronie ścisłej podlega m.in.: kruszczyk szerokolistny, podkolan biały, gnieźnik leśny.

Rezerwat Polesie Konstantynowskie
N 51° 45'24.2'' E 19° 25'11.7'' pow. 9,8 ha
Ochronie podlega fragment lasu o cechach naturalnych, obejmujący resztki bagiennego lasu olszowego oraz płaty zajmującego największą powierzchnię grądu i smugi łęgu jesionowo-olszowego, będące pozostałością po Puszczy Łódzkiej. W drzewostanie dominują: olsza czarna (w wieku 80-100 lat), grab pospolity, brzoza brodawkowata i dąb szypułkowy.

Rezerwat Popień
N 51° 46'34.4'' E 19° 55'36.6'' pow. 8,1 ha
Wartością są naturalne lasy olszowe oraz drzewostany z pozostałościami starodrzewu sosnowego w wieku ok. 180 lat. Ochroną ścisłą objęto: wawrzynka wilczełyko, przylaszczkę pospolitą, lilię złotogłów, gnieźnika leśnego. Występują też: kokoryczka okółkowa i rutewka żółta - gatunki zagrożone. Ssaki są reprezentowane przez m..in.: borowca wielkiego, dzika, kunę leśną.

Rezerwat Półboru
N 51° 36'00.1'' E 18° 49'47.8'' pow. 56,8 ha
Walorem są zbiorowiska leśne dąbrowy świetlistej i grądu oraz stanowiska roślin chronionych np.: przylaszczki pospolitej, miodownika melisowatego, lilii złotogłów. Stwierdzono ok. 300 gatunków roślin i 3 siedliska przyrodnicze. Najcenniejszym jest dąbrowa świetlista. Zajmuje ona najwyżej wyniesione partie terenu rezerwatu.

Rezerwat Ruda Chlebacz
N 51° 59'26.4'' E 20° 12'39.9'' pow. 12,4 ha
Chroni łęg olszowy i stanowisko wrońca widlastego - rośliny górskiej, rzadko występującej na nizinach. Uwagę zwraca: czartawa drobna, nerecznice, ostrożeń błotny, karbieniec pospolity, przytulia błotna oraz wiele gatunków turzyc. Zaobserwowano ważki, jętki, chruściki. Występuje tu 5 gat. płazów, z ptaków spotkać można m.in.: drozdy, świstunki, dzięcioły, sikory.

Rezerwat Ryś
N 51° 20'44.9'' E 18° 25'20.4'' pow. 54,1 ha
Wartością są naturalnie występujące buczyny i grądy z udziałem jodły pospolitej i buka zwyczajnego. Niektóre okazy buka mają 150 lat i osiągają wys. 35 m. Spośród roślin na uwagę zasługuje łuskiewnik różowy, który pasożytuje na korzeniach olchy czy leszczyny. Występuje kilka gat. roślin chronionych m.in.: kruszczyk siny, wawrzynek wilczełyko, barwinek pospolity.

Rezerwat Spała
N 51° 31'52.0'' E 20° 08'30.6'' pow. 102,7 ha
Chroni położony nad Pilicą fragment naturalnego lasu mieszanego z udziałem jodły pospolitej, występującej w pobliżu granicy zasięgu. Spośród roślin chronionych występuje: konwalia majowa, wawrzynek wilczełyko, kopytnik pospolity. Fauna kręgowców reprezentowana jest gł. przez ptaki i drobne ssaki. W strefie przybrzeżnej Pilicy spotkać można bobra europejskiego.

Rezerwat Starodrzew Lubochniański
N 51° 35'43.8'' E 20° 00'13.2'' pow. 22,4 ha
Ochronie podlega starodrzew sosnowo-dębowy naturalnego pochodzenia, będący historycznym świadectwem dawnej gospodarki leśnej. W dobrze rozwiniętym runie występuje m.in.: dąbrówka rozłogowa, szczawik zajęczy, borówka czernica, kosmatka owłosiona, orlica pospolita oraz fiołek leśny.

Rezerwat Trębaczew
N 51° 44'38.0'' E 20° 36'35.4'' pow. 173,7 ha
Walorem przyrodniczym jest fragment lasu sosnowo-dębowego (rzadki na Wysoczyźnie Rawskiej) z dużym udziałem modrzewia polskiego naturalnego pochodzenia, którego okazy osiągają w obwodach pni do 4 m. Występują tu zespoły grądu subkontynentalnego i dąbrowy świetlistej. Czereśnia ptasia występuje tu na granicy swojego północnego zasięgu.

Rezerwat Twarda
N 51° 26'10.1'' E 20° 01'02.8'' pow. 22,8 ha
Chroni wielogatunkowy las grądowy i bór mieszany dębowo-jodłowy. Jodła występuje tu na północnej granicy zasięgu (najstarsze mają ok. 200 lat). Do rzadkich gatunków flory należą: widłak goździsty, widłak jałowcowaty, lilia złotogłów, przylaszczka pospolita, kopytnik pospolity, przytulia wonna, czerniec gronkowy oraz czartawa drobna.

Rezerwat Uroczysko Bażantarnia
N 51° 56'41.1'' E 20° 00'03.7'' pow. 44,5 ha
Wartością są grąd, ols, łęg jesionowo-olszowy oraz liczne okazy drzew pomnikowych, m.in.: buków na granicy zasięgu. Od XVIII w. las ten służył celom łowieckim jako „bażantarnia" związana z rezydencją skierniewicką arcybiskupów gnieźnieńskich, a w XIX w. carów rosyjskich. Tu i w pobliskim Zwierzyńcu odbywały się reprezentacyjne polowania monarsze.

Rezerwat Wiączyń
N 51° 47'24.3'' E 19° 39'14.6'' pow. 8,4 ha
Ochroną objęto fragment lasu o cechach naturalnych, stanowiący pozostałość Puszczy Łódzkiej. Rośnie tu kilkanaście 300-letnich buków zwyczajnych o obwodach pni przewyższających 3 m, a także klony jawory na granicy areału występowania tego gatunku. Ważnym obiektem ochrony jest stanowisko rzadkiego gatunku wilczomlecza słodkiego.

Rezerwat Wielkopole
N 51° 12'23.5'' E 19° 51'08.3'' pow. 42,1 ha
Ochronie podlega cenny fragment naturalnego stanowiska jodły pospolitej na północnej granicy występowania, u podnóża wzgórza Czartoria (270 m n.p.m.). Występuje tu 18 gat. roślin chronionych, w tym 11 ściśle, m.in.: parzydło leśne, kosaciec syberyjski. Faunę reprezentują gatunki pospolite w regionie, m.in.: dzik, kuna leśna, lis, sarna, jeż wschodni, wiewiórka i inne.

Rezerwat Wojsławice
N 51° 39'22.1'' E 18° 57'46.3'' pow. 96,7 ha
Wartością jest fragment lasu o zróżnicowanych warunkach siedliskowych ze stanowiskami jodły pospolitej na północnej granicy jej naturalnego zasięgu.Występuje też: klon jawor, jesion wyniosły, topola osika. Najstarsze jodły osiągają wys. 33 m. Teren rez. jest w znacznej części podmokły, trudno dostępny, dzięki czemu znajduje w nim schronienie wiele gatunków zwierząt.

Rezerwat Wolbórka
N 51° 37'46.9'' E 19° 30'31.9'' pow. 37,4 ha
Chroni źródliska rzeki Wolbórki oraz związane z nimi rzadkie zbiorowiska olsowe. Odnotowano tu cztery rośliny chronione - kruszynę pospolitą, wawrzynka wilczełyko, przylaszczkę pospolitą i kalinę koralową. Ze względu na niedostępność oraz charakterystyczne warunki siedliskowe można tu spotkać pojawiające się okresowo łosie.

Rezerwat Wrząca
N 51° 33'56.1'' E 18° 25'54.3'' pow. 59,7 ha
Ochronie podlega kwaśna buczyna niżowa na granicy występowania buka zwyczajnego i jodły pospolitej. Gatunki roślin objęte ochroną to: widłak jałowcowaty, kruszyna pospolita i konwalia majowa. Chronioną faunę reprezentują: jastrząb, dzięcioł czarny, muchołówka białoszyja i żałobna oraz nietoperze np.: mopek, nocek duży i Bechsteina, borowiec wielki i gacek brunatny.

Rezerwat Zabrzeźnia
N 51° 58'30.8'' E 19° 41'12.2'' pow. 27,6 ha
Walorem przyrodniczym jest las grądowy z udziałem jodły pospolitej na jej północnej granicy zasięgu. Głównym zadaniem rezerwatu jest utrzymanie populacji jodły starszych klas wieku celem uzyskiwania naturalnych samosiewów. Największym zagrożeniem dla występującej tu ponad 100-letniej jodły jest zanieczyszczenie powietrza i bezpośrednie sąsiedztwo dróg.

Rezerwat Zimna Woda
N 51° 50'13.3'' E 19° 55'03.0'' pow. 5,9 ha
Chroni bór mieszany z dużym udziałem dębu bezszypułkowego, wiekowych sosen zwyczajnych, pojedynczych świerków pospolitych, grabów pospolitych. Występuje kilka gatunków roślin chronionych: przylaszczka pospolita, lilia złotogłów, konwalia majowa, kruszyna pospolita i porzeczka czarna. Faunę reprezentują m.in.: żaba trawna, myszołów, mopek, sarna i inne.

Rezerwat Źródła Borówki
N 51° 56'35.6'' E 19° 57'32.7'' pow. 22,0 ha
Wartością są zbiorowiska leśne grądu i boru mieszanego oraz swoiste cechy krajobrazu. Źródła Borówki położone są na krańcu Równiny Łowicko-Błońskiej. Teren z południa na północ przecina głęboki jar z kilkoma odgałęzieniami. „Najdziksza" i zarazem trudno dostępna jest środkowa część jaru, którego dno jest wąskie, grząskie, a boki strome.

Rezerwat Żądłowice
N 51° 34'28.5'' E 20° 17'40.4'' pow. 241,2 ha
Występuje tu mozaika zbiorowisk leśnych - przede wszystkim olsu porzeczkowego i zbiorowisk borowych (kontynentalnego boru mieszanego i śródlądowego boru mieszanego) oraz subkontynentalnego grądu typowego. Występuje tu pasowy układ przeplatających się dolinek i wzniesień. Gnieździ się tu bocian czarny, okresowo pojawiają się łosie.